

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 3

Кафедра педагогіки та психології

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **ПСИХОЛОГІЯ НАСИЛЬСТВА**
вибіркових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти
053 «Психологія»

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 21.12.2023 № 11

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 3
Протокол від 20.12.2023 № 13

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 21.12.2023 № 11

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології
(протокол від 14.12.2023 № 20)

Розробники:

Доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3 ХНУВС,
кандидат психологічних наук, доцент – Доценко В.В.

Рецензенти:

1. Начальник кафедри психології та педагогіки гуманітарного
факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат
психологічних наук, доцент – Ларіонов С.О.

2. Професорка кафедри педагогіки та психології факультету № 3
ХНУВС, докторка психологічних наук, професорка – Мілорадова Н.Е.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4,0 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 7	05 «Соціальні та поведінкові науки» 053 «Психологія» Магістр психології	Навчальний курс № 1 Семестр № 2 Вид контролю: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		
Лекції – 20 год; Практичні заняття – 20 год; Самостійна робота – 80 год; Індивідуальні завдання: Реферати (тощо) – 1, семестр № 2		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою є формування у здобувачів вищої освіти наукових уявлень щодо культурно-історичних та соціально-психологічних засад насильства, його різновидів, генезису, наслідків; формування практичних навичок психологічної допомоги особам, які мають досвід насильства; виховання нетерпимого ставлення до різних форм насильства, як до порушення прав людини.

Завдання вивчення дисципліни «Психологія насильства» є:

- сформувати у здобувачів знання про теорії виникнення агресії та насильства, чинники та форми прояву домашнього насильства, гендерні аспекти насильства та вплив пандемії і війни на зростання випадків насильства;
- оволодіти знаннями та інструментами для роботи з особами, які мають досвід насильства;
- сформувати у здобувачів навички реагування на випадки домашнього і гендерно обумовленого насильства;
- сформувати вміння організації і проведення заходів з профілактики та протидії різним формам насильства.

Міждисциплінарні зв'язки: «Кризова психологія», «Психологія девіантної поведінки», «Сучасні психологічні практики», «Психологія толерантності», «Психологічне консультування в мультикультуральному суспільстві», «Методологія та технології проведення тренінгів».

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні теоретичні поняття та положення дисципліни;
- психологічні особливості осіб, які мають досвід насильства (постраждали, кривдники, свідки);
- принципи та особливості надання психологічної допомоги учасникам домашнього/гендерно обумовленого насильства;
- психологічні особливості попередження і подолання домашнього і гендерно обумовленого насильства;
- психотерапевтичні підходи у роботі з дітьми, які постраждали від насильства;
- структуру, основні принципи та етапи роботи з кривдниками, з метою корекції їхньої поведінки;
- кращі практики й особливі інструменти тренінгової роботи, групові та індивідуальні вправи/завдання для кожного етапу корекційної програми.

вміти:

- організовувати і надавати психологічну допомогу людям (індивідуальну та групову), які пережили домашнє/гендерно обумовлене насильство;
- користуватися психодіагностичним інструментарієм для визначення психічного стану особи яка пережила насильство;
- діагностувати та аналізувати проблеми, складні життєві обставини, кризові ситуації та емоційні стани людей;
- виявляти детермінанти домашнього насильства та вирішувати проблемні питання щодо запобігання домашньому насильству;
- здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту;
- розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість;
- взаємодіяти з різними фахівцями (психологами, лікарями, соціальними працівниками, поліцейськими) під час надання допомоги постраждалим від домашнього/гендерно обумовленого насильства.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-4	Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
	ЗК-5	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

	ЗК-6	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
	ЗК-7	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
Спеціальні компетентності (СК)	СК-1	Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
	СК-3	Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
	СК-4	Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
	СК-8	Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
	СК-9	Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями
	СК10.	Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.
	СК-11	Здатність до науково-методологічного аналізу психолого-правових проблем та на цій основі здійснення психологічного забезпечення у правовій сфері.
	СК12.	Здатність розуміти закономірності функціонування психіки у нормі та патології у контексті визначення та розв'язання професійних психолого-правових завдань.
	СК13.	Здатність встановлювати та підтримувати фахову взаємодію з представниками психолого-правової спільноти, в тому числі з питань медіації соціальних конфліктів.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Загальна характеристика проблеми насильства

Поняття «насильство», «гендерно обумовлене насильство», «домашнє насильство», «жорстоке поводження з дітьми». Основні теорії насильства. Історичні аспекти становлення проблеми насильства в сім'ї. Поширеність

домашнього насильства в Україні та світі. Прояви та види домашнього насильства. Форми домашнього насильства. Основні ознаки домашнього насильства. Міфи і стереотипи, що сприяють приховуванню фактів домашнього насильства, та засоби їх подолання. Домашнє насильство в умовах війни.

Тема № 2. Причини та наслідки насильства

Причини, що призводять до насильства (домашнього, гендерно обумовленого). Зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на ситуацію в сім'ї та створюють ризики проявів насильства. Цикл насильства. Оцінка ризиків виникнення насильства в сім'ї. Наслідки насильства (домашнього, гендерно обумовленого).

Тема № 3. Психологічний портрет осіб, які вчиняють насильство та постраждалих від домашнього насильства

Психологічні особливості особи, яка пережила (переживає) насильство. Витоки формування комплексу жертви. Синдром набутої безпорадності. Побутовий стокгольмський синдром. Ідентифікація постраждалих осіб від домашнього насильства. Психологічний портрет кривдника. Психологічні особливості та поведінка членів сім'ї, в якій вчиняється насильство. Типологія «кривдників». Трикутник Карпмана.

Тема № 4. Попередження і подолання насильства та жорстокого поводження щодо дітей

Різновиди та ознаки насильства щодо дітей. Психологічні особливості дітей, які постраждали від насильства або інших протиправних дій чи стали їх свідками. Особливості та функції діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції у справах щодо попередження та протидії насильству над дітьми та дітьми. Шкільне насильство. Наслідки шкільного насильства. Виявлення випадків насильства у школі.

Застосування спеціальних практик та методик допиту дитини, як рішучого кроку в захисті прав дітей, які постраждали від кримінальних правопорушень, та дітей, які стали свідками жорстокого поводження та насилля.

Тема № 5. Заходи щодо запобігання насильству

Сутність і зміст понять запобігання та протидії насильству (домашньому, гендерно обумовленому). Класифікація запобіжних заходів. Суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству. Засади діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Взаємодія суб'єктів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Досвід зарубіжних країн у подоланні насильства в сім'ї. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді.

Тема № 6. Корекція для осіб, які постраждали від насильства в сім'ї, або вчинили насильство в сім'ї.

Принципи втручання працівників поліції в ситуацію домашнього насильства. Особливості техніки заспокоювання при втручанні у сімейно-побутові конфлікти. Особливості спілкування поліцейського із постраждалою від домашнього насильства особою та кривдником.

Принципи та підходи до надання психологічної допомоги особі, яка пережила насильство в сім'ї. Види психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства.

Програма корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Принципи роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Групова робота з кривдниками. Робота/супровід після закінчення програми та відстеження результатів.

Тема № 7. Психосоціальний супровід осіб з досвідом гендерно обумовленого насильства під час військових дій

Поняття статі та гендеру. Гендерно обумовлене насильство. Насильство під час війни над дорослими і дітьми: мета і особливості, групи ризику і виявлення. Сексуальне насильство як зброя війни та панування. Особливості і стратегії поведінки осіб з досвідом насильства. Основні принципи надання підтримки постраждалій особі. Програми групової роботи з постраждалими від сексуального насильства.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема 1. Загальна характеристика проблеми насильства	14	2	-	2	-	10	залік
Тема № 2. Причини та наслідки насильства	14	2	-	2	-	10	
Тема № 3. Психологічний портрет осіб, які вчиняють насильство та постраждалих від домашнього насильства	22	4	-	4	-	14	
Тема № 4. Попередження і подолання насильства та жорстокого поводження щодо дітей	16	2	-	4	-	10	
Тема № 5. Заходи щодо запобігання насильству	20	4	-	2	-	14	
Тема № 6. Корекція для осіб, які постраждали від насильства в сім'ї, або вчинили насильство в сім'ї	18	4	-	4	-	10	
Тема № 7. Психосоціальний супровід осіб з досвідом гендерно обумовленого насильства під час військових дій	16	2	-	2	-	12	
Всього:	120	20	-	20	-	80	залік

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни темами (заочна форма навчання) не передбачено

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1.		
Загальна характеристика проблеми насильства		
<p>Дайте відповіді на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте сутність поняття «домашнє насильство». 2. Дайте загальну характеристику і порівняйте між собою поняття «домашнє насильство» і «гендерно зумовлене насильство» 3. Охарактеризуйте види насильства. 4. Визначте особливості психологічного та економічного насильства щодо дітей. 5. Опишіть форми фізичного та сексуального насильства щодо дітей. 6. Чому домашнє насильство є порушенням прав людини? Визначте, які саме права людини при цьому порушуються? 		<p>Основна: 1, 2, 3</p> <p>Допоміжна: 3, 6, 9, 13</p> <p>Інтернет: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7</p>
Тема № 2		
Причини та наслідки насильства		
<p>Дайте відповіді на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У чому полягає специфіка детермінації домашнього насильства як соціального явища? 2. Основні політичні чинники домашнього насильства на макrorівні. 3. Основні правові чинники домашнього насильства на макrorівні. 4. Основні соціокультурні чинники домашнього насильства на макrorівні. 5. Сімейна десоціалізація та сімейна конфліктність як чинники домашнього насильства на мезорівні. 6. Вплив складних життєвих обставин на виникнення домашнього насильства. 7. Проаналізуйте чинники й умови виникнення домашнього насильства та жорстокого поводження з дітьми. 8. Розкрийте сутність наслідків домашнього насильства та жорстокого поводження з дітьми. 		<p>Основна: 1, 2, 3</p> <p>Допоміжна: 3, 4, 6, 9, 13</p> <p>Інтернет: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8</p>
Тема № 3.		
Психологічний портрет осіб, які вчиняють насильство та постраждалих від домашнього насильства		
<p>Дайте відповіді на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте напрямки надання допомоги та захисту постраждалим від домашнього насильства особам 2. Опишіть цінності, риси характеру людини, яка постраждала від насильства 3. Охарактеризуйте особистість кривдника. 4. Охарактеризуйте особистість неповнолітньої особи, яка вчинила насильство. 5. Механізм вчинення та причини циклічності домашнього насильства. 6. Сутність комунікативної моделі драматичного трикутника Карпмана. 		<p>Основна: 1, 2, 3</p> <p>Допоміжна: 1, 3, 4, 9, 10, 11, 12</p> <p>Інтернет: 1, 2, 3, 4, 5, 6</p>

Тема № 4. Попередження і подолання насильства та жорстокого поводження щодо дітей		
<p>Дайте відповіді на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. За якими ознаками можна ідентифікувати дітей, які потерпають від насильства? 2. Які форми профілактичної діяльності з дітьми групи ризику можуть бути застосовані працівниками поліції? 3. Ознайомтесь і поясніть проєкт щодо захисту та соціально-психологічної підтримки у процесі правосуддя дітей, які постраждали або стали свідками насильства (модель «Барнакус») 4. Розкрийте сутність особливостей профілактичної діяльності поліцейського щодо зниження впливу булінгу та цькувань у навчальних закладах. 5. У чому полягає сутність комплексного підходу до роботи з попередження комерційної сексуальної експлуатації дітей (КСЕД)? 6. Які поради ви дали б дітям, щоб зробити їх спілкування в Інтернеті безпечним? 7. Чи можливе вчинення домашнього насильства з необережності?		<p>Основна: 1, 2, 3</p> <p>Допоміжна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 13</p> <p>Інтернет: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8</p>
Тема № 5. Заходи щодо запобігання насильству		
<p>Дайте відповіді на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте сутність і зміст понять «запобігання та протидія домашньому насильству». 2. Співвідношення понять «протидія», «профілактика», «припинення», «запобігання», «відвернення». 3. У чому полягає сутність профілактичної діяльності поліцейського на первинному, вторинному та третинному рівнях? 4. Основні методи та заходи запобігання домашньому насильству. 5. Що включає взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству?		<p>Основна: 1, 2, 3</p> <p>Допоміжна: 3, 4, 7, 8, 9, 10, 13</p> <p>Інтернет: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8</p>
Тема № 6. Корекція для осіб, які постраждали від насильства в сім'ї, або вчинили насильство в сім'ї		
<p>Дайте відповіді на питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення понять кривдник, особа, яка постраждала від домашнього насильства, дитина-кривдник, дитина, яка постраждала від домашнього насильства. 2. Охарактеризуйте особу кривдників. 3. Що таке обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили злочини, пов'язані з домашнім насильством, та які підстави і порядок їх призначення? 4. Розкрийте особливості програми корекційно-реабілітаційної роботи з дівчатами та жінками, які пережили насильство або належать до групи ризику 5. Розкрийте основні положення щодо виконання програм для кривдників.		<p>Основна: 1, 2, 3</p> <p>Допоміжна: 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13</p> <p>Інтернет: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8</p>

Тема № 7.		
Психосоціальний супровід осіб з досвідом гендерно обумовленого насильства під час військових дій		
	Дайте відповіді на питання: 1. Як вченні пояснюють воєнні травматичні неврози? 2. Дайте порівняльну характеристику домашньому і гендерно обумовленому насильству. 3. Насильство під час війни: мета і особливості, 4. Розкрийте особливості і стратегії поведінки осіб з досвідом насильства. 5. Опишіть основні принципи надання підтримки постраждалій особі.	Основна: 1, 2, 3 Додаткова: 1, 4, 8, 12, 13 Інтернет: : 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Види домашнього насильства та їх класифікація
2. Характеристика видів та форм жорстокого поводження з дітьми.
3. Гендерно зумовлене насильство
4. Наслідки насильства, його вплив на психічне фізичне здоров'я і соціалізацію дитини.
5. Причини і фактори насильства.
6. Психологічний портрет кривдника
7. Протидія насильству в закладі освіти.
8. Насильство та його прояви в дитячому середовищі
9. Створення і збереження безпечного і психологічно комфортного середовища в закладі освіти.
10. Психологічний портрет постраждалої особи
11. Профілактика насильницької поведінки серед дітей та молоді
12. Принципи та підходи до надання психологічної допомоги особі, яка пережила насильство в сім'ї.
13. Особливості психокорекційної роботи з кривдниками
14. Види психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства
15. Принципи творчого підходу до консультування особи, яка постраждала від домашнього насильства.
16. Арт-терапевтичні методики у роботі з особами, які постраждали від домашнього насильства
17. Субкультура агресивності та субкультура віктимності
18. Психологічна характеристика дітей з агресивною поведінкою
19. Особливості терапевтичної роботи з кривдниками
20. Формування навичок самоконтролю та саморегуляції

5.1.2. Теми курсових робіт

(не передбачено)

5.1.3. Теми наукових робіт

(не передбачено)

6. Методи навчання

- конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу за власним конспектом лекцій;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка тематичних повідомлень;
- участь у групових дискусіях;
- мозковий штурм;
- практична робота з кейсами.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення:

- наукової літератури за темою;
- аналіз різних методів профілактики насильства.

Індивідуальна робота передбачає підготовку доповідей, виконання наукових робіт у вигляді рефератів, розробку просвітницьких матеріалів щодо профілактики та запобігання домашньому насильству

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Контрольні питання, що виносяться на підсумковий контроль (залік)

1. Історичні аспекти становлення проблеми насильства в сім'ї.
2. Прояви та види домашнього насильства.
3. Форми домашнього насильства. Основні ознаки домашнього насильства.
4. Основні теорії насильства.
5. Міфи і стереотипи, що сприяють приховуванню фактів домашнього насильства, та засоби їх подолання.
6. Причини домашнього насильства.
7. Цикл насильства.
8. Оцінка ризиків виникнення насильства в сім'ї.
9. Наслідки домашнього насильства.
10. Психологічні особливості особи, яка пережила (переживає) домашнє насильство.
11. Синдром набутої безпорадності.
12. Побутовий стокгольмський синдром.
13. Ідентифікація постраждалих від домашнього насильства осіб.
14. Психологічний портрет кривдника.
15. Трикутник Карпмана.
16. Різновиди та ознаки насильства щодо дітей.
17. Психологічні особливості дітей, які постраждали від насильства або інших протиправних дій чи стали їх свідками.
18. Шкільне насильство. Наслідки шкільного насильства.
19. Застосування спеціальних практик та методик допиту дитини.
20. Сутність і зміст понять запобігання та протидії домашньому насильству.
21. Суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству.
22. Засади діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.
23. Досвід зарубіжних країн у подоланні насильства в сім'ї.
24. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких

моделей поведінки серед дітей та молоді.

25. Принципи втручання працівників поліції в ситуацію домашнього насильства.
26. Особливості техніки заспокоювання при втручанні у сімейно-побутові конфлікти.
27. Особливості спілкування поліцейського із постраждалою особою від домашнього насильства та кривдником.
28. Принципи та підходи до надання психологічної допомоги особі, яка пережила насильство в сім'ї.
29. Види психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства.
30. Програма корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї.
31. Гендерно обумовлене насильство.
32. Насильство під час війни над дорослими і дітьми: мета і особливості, групи ризику і виявлення.
33. Сексуальне насильство як зброя війни та панування.
34. Особливості і стратегії поведінки осіб з досвідом насильства.
35. Основні принципи надання підтримки постраждалій особі.
36. Програми групової роботи з постраждалими від сексуального насильства.
37. Психосоціальний супровід осіб з досвідом гендерно обумовленого насильства під час військових дій
38. Основні теорії насильства.
39. Особливості спілкування поліцейського із постраждалою від домашнього насильства особою та кривдником.
40. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути: екзамени; тести; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національної системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські; самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка рефератів, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\frac{\text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр}}{2} + \frac{\text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр}}{2} \right) / 2 * 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.*** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\begin{array}{l} \text{Підсумкові бали} \\ \text{навчальної дисципліни} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Загальна кількість балів (перед} \\ \text{підсумковим контролем)} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Кількість балів за} \\ \text{підсумковим контролем} \end{array}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно.

Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\frac{\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни}}{2} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр}}{1} + \frac{\text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{1}$$

Вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної або індивідуальної роботи:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 3 позитивних оцінок	Підготувати реферат та конспект за темою самостійної роботи.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94 – 96			
90 – 93			
85 – 89	Добре («зараховано»)	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
80 – 84			
75 – 79		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70 – 74	Задовільно («зараховано»)	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
65 – 69			

60 – 64		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40 – 59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			
1–20		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті

Основна:

1. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству : навчальний посібник / А. Б. Блага, О. С. Тунтула, О. О. Кочемировська ; за заг. ред. А. Б. Благої. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 208 с.

2. Домашнє насильство: психологічні передумови, допомога, протидія: колективна монографія / Авт. кол. Бандурка І. О., Федоренко О. І., Мілорадова Н.Е, Джагупов Г.В., Харченко С.В, Доценко В.В., Макарова О.П., Бойко С.М., Медведєва О.В., Червоний П.Д. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2023. 486 с.

3. Психолого-педагогічні та правові засади діяльності поліції із захисту прав дитини : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. Д. В. Швеця ; [Д. В. Швець, О. М. Бандурка, О. І. Федоренко та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 284 с.

Допоміжна:

1. Доценко В.В. Профілактична робота з протидії сексуальному насильству щодо дитини // Протидія кіберзлочинності та торгівлі людьми : зб. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. конф. (27 травня 2020 року м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Координатор проєктів ОБСЄ в Україні. – Харків : ХНУВС, 2020. С. 40-44.

2. Доценко В.В. Тілесні покарання – провальний метод виховання дітей // Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 берез. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. С. 130-133

3. Запобігання та протидія домашньому насильству підрозділами Національної поліції [Текст]: метод. рек. / [В.Л. Костюк, Н.В. Федоровська, М.В. Пашковська]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 42 с.

4. Запобігання та реагування на гендерно зумовлене насильство під час війни та в післявоєнних умовах. Досвід та рекомендації жіночих громадських організацій / І. Адільханян та ін. Відень, Австрія, 2022. 54 с.
5. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / Укладачі: Мустафаєв Г.Ю., Довгаль І.І. – Київ : ОБСЄ, 2011. – 192 с.
6. Методичні рекомендації щодо опитування дітей, що стали свідками та/або жертвами насильства, а також вчинили насильство: Метод. посіб. / Автори-упоряд.: Д. Пурас, О. Калашник, О. Кочемировська; Т. Цюман; за заг. ред. Т. Цюман. К.: ФОП Клименко, 2015. – 114 с.
7. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству [Монографія] / А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головки, В. В. Муранова та ін. / за заг. ред. А. О. Галай. – К. : КНТ, 2014. – 160 с.
8. Мілорадова Н.Е., Доценко В.В. Особливості прояву домашнього насильства під час війни. *Габітус*. №47. 2023. – С. 194-199.
9. Мобільна бригада соціально-психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства: особливості створення і забезпечення роботи : метод. посіб. / за заг. ред. О. О. Кочемировської. – К. : ФОП Клименко, 2020. – 80 с.
10. Модель «Барнакус» : Загальна характеристика і впровадження в Україні. Київ : Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. 2021. – 52 с.
11. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. Київ, 2012. – 246с.
12. Підготовка працівників структурних підрозділів Національної поліції України у частині забезпечення та захисту прав дітей : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / В. Л. Андрєєнкова, К. А. Бороздіна, Т. І. Бугаєць та ін. ; за заг. ред. Т. В. Журавель, Л. В. Зуб, О. В. Ковальнової, Ю. В. Пилипас. – Київ : Вид-во ФОП Буря О. Д., 2019. – 515 с.
13. Підготовка працівників структурних підрозділів Національної поліції України у частині забезпечення та захисту прав дітей : навч.-метод. посіб. Ч. 2 (спеціалізована) / В. Л. Андрєєнкова, К. А. Бороздіна, Т. І. Бугаєць та ін. ; за заг. ред. Т. В. Журавель, Л. В. Зуб, О. В. Ковальнової, Ю. В. Пилипас. – Київ : Вид-во ФОП Буря О. Д., 2019. – 499 с.
14. Протидія домашньому насильству органами Національної поліції: метод. посіб. / С.В. Альошкін, О.В. Даценко, К.Л. Бугайчук, Т.М. Малиновська, К.Ю. Шеремет. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ. 2019. 93с.
15. Практикум із психології ненасильницького спілкування та фасилітації : навч. посіб.. - Львів : ЛьвДУВС, 2019. - 107 с.
16. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї. Навч.-метод. посібник у двох томах / Кол. авт.: О.М. Бандурка, О.І. Бандурка, В.О. Брижик та ін.; за заг. ред. Бандурки О.М, Левченко К.Б.,

Трубавіної І.М. Київ : Україна, 2013. – 136 с.

17. Тренінг з питань реагування на факти домашнього насильства для офіцерів мобільних груп поліції: Робочий зошит тренера / О.А. Левенець, С.В. Альошкін, В.В. Богдан, Н.М. Прокопенко. Київ. UNFPA. 2020. 143 с.

18. Юсупов, В.В., Брижик В.О., Корж Є.М. Психологічні засади протидії насильству в сім'ї : метод. рек. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2013. - 45 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Блага А. Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання) : монографія / А. Б. Блага. – Х. : ФОП Макаренко, 2014. – 360 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1599759/>

2. Закон України «Про охорону дитинства». [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

4. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

5. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

6. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Довідник для членів парламенту. Київ : К.І.С., 2014. 101 с. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45>

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22.08.2018 р. № 658 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-%D0%BF#n12>

8. Психологічні та правові основи профілактики насильства в учнівському середовищі: наук.-практ. посіб. /авт. кол.: В.П. Остапович, Л.С. Процик, Ю.Ю. Бойко-Бузиль та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., заслуженого юриста України В.О. Криволапчука. Київ: Видавництво Людмила, 2022. 156 с. URL: http://drive.google.com/file/d/1kgHsvqhOTk425fKvJNkvuQR_ERDzF1Q0/view?usp=sharing